

Mojlenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
Egész évre 12 ft., félre 6 ft., évenegyre 3 ft. o. é.

Helyben előfizetheti Demjén L. és Keresztény Pál urak kereskedésében, hol egyes számok is kaphatók.

Szerkesztői szállás: belső-tordozta 122. sz. Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: öt hasabos garmond sorai 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-szor 5 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. béklyedj. — Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Beesben: Haasenstern és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppeln Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Musse-ol. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstraße 2.)

Nyitlteri olzkek. sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez emezendők. — Előfizetések a hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Előfizetési föltételek

„Kolozs. Közlöny“

1872-iki folyamára:

egész évre 12 ft. o. é.
félre 6 „ „
évenegyre 3 „ „
egy hóra 1 „ „

Előfizetéseket helyben elfogad: a szerkesztőség, Demjén László ur könyv- és Keresztény Pál ur papírkereskedése.

A „Kol. Köz.“ szerkesztősége.

Társadalmunk bajai

különös tekintettel

az öngyilkosságra.

DOBRÁNSZKY PÉTER,

jog- és bölcsészettudor, kir. jogtanáról.

XXIX.

Vannak, a kik azt mondják, hogy minden létet és tüneményt ki tudnak magyarázni: azt gondolják, hogy az anyag és erő, az okszerűség egyetemes törvénye; a „küzdelem a létért“ mindent megfejt, pedig mindezek magok is oly tények, melyek eredete és lényege már magában véve megfajthatatlan problema.*)

Ha némely tulzó és elbizakodott természetfűdős azt mondja, hogy ő „mindent“ tud; mert laboratóriumában mement megoldott vegyelemeivel: akkor azt kérdem tőle, hogy mondja meg nekem: honnan van az a kész anyag, a melylyel ő experimentál? Azt mondja, hogy magától és öröktől fogva van: nem hiszem és azt viszonzom neki, hogy ez merő állítás, önkényes feltevés, ép oly hit, mint az, ha azt mondom, hogy mindennek van végoka és forrása, melyet én istennek nevezek. A merő állítás még korántsem bizonyítja.

Ime a hitben találkozunk: találkozik az ideálista a materialistával, a spiritualista a sensualistával, a hívő az istentagadóval, paradoxonnak teszik, és mégis úgy van! Mert minden tétel, melyet bebizonyítani nem tudunk csak merőn állítunk: feltevés és hit. És miért volna erősebb, jobb és igazabb a materialista állítása, mint az ideálista hite?!

A tudás sohasem lesz oly tökéletes, hogy az eredet és lét minden titkát kimagyarázhassa, már pedig a hol a tudás végződik, ott kezdődik a hit végtelen birodalma.

Vastag következtetés az szerintem, midőn a „mindentudás“ emberei is a „religióról“ beszélnek. Hát mi a religió, ha Carneri***) mindent meg tud fejteni, mire való az, Isten és öröklét nélkül?

Ha már mindent tudunk: akkor a hit számára a tudástól nem marad hely!

Csakhogy gondoskodva van arról, hogy égbe ne nőjjon a fa; a véges embernek csak a törekvés adatott a végtelen után, hanem azt a Prometheus hasztalan várjuk, a ki lehozza az égből a kúcsot, melylyel a teremtes végokat, czéljainak titkát föl-

*) Az ismeretlen ismeretlennel megmagyarázni akarni, ép oly logikátlan mint hui vallásait.

**) Carneri: id. m. 357—362 l. 335. l

TÁRCZA.

A német harczjáték.

Roedrauss ezredes, a londoni német követség katonai attachéja, mult hó végén felolvasást vagyis inkább gyakorlati magyarázatot tartott Londonban nagyszámú hallgatóság előtt, mely Napier altábornoknak, a katonai oktatás főigazgatójának jelenlétében tulnyomólag katonai elemekből állott; e harczjáték, melyet mind az angol mind a francia és olasz lapok sorban ajánlanak illető kormányaik figyelmébe, — részletesen le van írva a londoni „Times“ ban, honnan általános érdekeltségénél fogva mi is czélszerűnek látjuk azt a következőkben ismertetni meg olvasóinkkal:

Kétségtelenül áll, hogy mindenkinek kötelessége minél inkább ismerni saját foglalkozását, s így a katonai is okvetlenül szükséges, hogy jártas legyen a háboru művészetében. Úkozetekbe menni mindiz nem lehet, az ősi hadgyakorlatok pedig igen nehezek némi előges ismeretek nélkül. Igen hathatós mód tehát a taktika elsajátítására az, mely Németországban divik s melyet a német hadvezérek igen nagyra becsölnek.

A német harczjátékot egy polgári állasu ember találta fel s katonatiszt fia emelte tökélyre. Ez egyszerűen azon művészet gyakorlati alkalmazása, melyet a közlebb lefolyt háboru alatt mindenki üzött, a midőn apró zászlósokkal disztelt gombostűkkel szurkálta tele a térképet az egyik vagy másik hadakozó fél mozdulatai szerint. Mindamellett az a különbség, hogy a német

tárhajta és leemelje a léten nyugvó sürrű fátvölt. *) Az, a kit lelkünk imádó karjai átölelve tartanak, hui és elbizakodott emberi tanok által ki nem üzhető a természet világából: hozzánk szól ő a zengő madár dalaiban, a csemelye zuhogásában, az erdők viszhangjában, elénk ragyog a virág mosolyában, a harmatepp rezgő gyöngyszemeiben, hatalmát hirdeti a mennydörgés és villámlás, a földrengés és tengerháborgás, az ég, a föld, a himes szívárvány és a terhes fellegek, a csillagok és a mikroszkopikus lények egyaránt: minden, minden annak a mesternek fenségéről és hatalmáról beszél, kinek „léte világít, mint az égő nap, de szemünk bele nem tekinthet.“ (Vajda.)

Oh higgyünk a hü hangokban, melyekkel a madár beszél Ur- és Alkotójáról, ismerjük fel a természet és az ember történetében a csudákkal dolgozó isteni kart, melyek csak addig csudak, mig kódós szemeinkről a tudás hatalma leveszi a hállyogat; ezután minden az ok és rend, a törvény és őszhang bábajos gyermeke. Oh van egy ur, a ki parancsol a szeleknek és felhőknek; van ok, a mely megindítja a mozgást, a hullámokat, az áramlatot, és ne kérd: hová mennek a szelek és vizek, hanem tarts velők! kövesd természeted törvényeit: — mindennek van czélja, semmi sem történik ok és czél nélkül. Elég ha megteszed a magadét lelked, belátásod, hited szerint, a többit „bíz az istenség vezető kezére!“

Csakhogy higgyünk, mert hit nélkül a lélek egy hajó, mely elveszté delectüjét és irány nélkül hanykodik az élet háborgó hullámain ide-oda. Jöhet egy kiálló szirtorom, egy vihar és a jármű összetörhet!

A veszélyben nincs paizunk, mely fedezze, a sötétben nincs fény, mely sugarakat hintene utainkra, ha a hit ereje és világa nem lángol lelkünk mélyén. A nyomorultat, a kinek osztályrésze csak a küzdelem, a szenvedés, a bukdosás, mi fogja megmenteni a kétségbeeséstől és öngyilkosságtól, ha nincs keblében egy lelkesítő szó, mely azt mondja: előre! meg ne add magadat, a jónak, az igaznak végre is győzni kell; és az erdem elébb-utóbb, de biztosan megleti jutalmát, mert „van bíró a felhők felett, áll a csillagos ég.“ (***)

Ugy van berendezve minden, hogy mint a természetfűdősök mondják: az erősebb a hatalmasabb a létért való küzdelemben, a mi erkölcsi alakban kifejezve így hangzik: a jobb az, a mi győz, mert a jóval társaságban jár a hatalom, az

*) P. de Decker: Mémoire de l'Acad. roy. de Belg. tom. XXI. p. 87. falséges szavai:

„Oui, l'activité humaine, toute libre qu'elle est, obéit, souvent à son insu, et jusqu'à dans le moindre de ses mouvements, à des lois constantes et invariables dans leur ensemble. Oui, il y a, ou dessus de la liberté, besoin de l'homme, un ordre, besoin de la société! La providence nous cache les mystérieux éléments de cette divine constitution du monde, et je ne crois pas que la statistique, pas plus que la philosophie, fournissent jamais un Prométhée, qui aille aux cieux en dérober le secret.“

Bossuet: traité du libre arbitre, chap. IV.

Wagner Adolf: Gesetzm. in d. sch. w. m. Handlungen. Hamburg. 1864. I. 48—49. l.

**) Bajza.

harczjátéknál a földabroszok fára vannak huzva és nagy kockákra metszve a játszóknak nagyobb kényelmére, és a gombostűket ólomdarabok helyettesítik, oly módon színezve, hogy feltűnjenek a különböző csapatokat, a mint azok a hadiértekeken festetni szoktak úgy, hogy az egyes mozdulatok tökéletesen a játszóknak tetszésére vannak hagyva. Az ólomdarabok egy része vörösre, a másik kékre van festve s oly nagyságuk, hogy körülbelül anynyi helyet foglalnak el a térképen, mennyit az általok képviselt csapatok a harcztéren elfoglalnak.

Mikép Roedrauss ezredes megjegyezte, ritkán történik meg, hogy a katonatisztok többet tudjanak a hadsereg összmozdulataiból mint a közembernek s fogalmuk sem lehet azon térről, melyet egy-egy hadosztály egy uton elfoglal, még kevésbé képesek méltányolni a nehézségeket, melyeket az utba eső hegyszorosok, folyók stb. nyújtanak. A harczjáték mindezt ismerni s felfogni tanítja, valamint más egyéb dolgokat is, minthogy benne mindazon nehézségek előfordulnak, melyek a háboruban közönségesen felmerülnek szoktak.

A különböző nagyságú ólomdarabok a különböző hadtesteket képviselik, kezdve a zászlóaljról a lovasezradról és az ütegtől egész az előőrsök felállításáig egyes emberekig, minczen tehát oly csapatmozdulat, a melyet a játékban vissza ne lehetne adni.

Képzelné magának az olvasó egy előte kiterített nagy földabroszt, a melyen minden ut, rét, erdő, domb és mozsár világosan meg van jelölve, hol a falvak kivételg advák s minden pont magassága felvan tüntetve. E játékúál mindenkor egy legfőbb bíróra van szükség, ki a huzások fölött itél, e mellett még egy szárnysegéd is szerepel, ki a részletes kérdésekben áll segit-

erő. A világtervben nem az erő és hatalom, hanem az igazság, a jog — az isteni elv. A hatalom és erő csak természetes kísérői az igazságnak. Nem a „Macht vor Recht.“ (*) hanem a jog és hatalom együtt a teremtes és fentartás a törekvés és haladás törvénye.

Ha ez másként van olykor az életben; ha a jog trónjára az öklőjog és önkény ült sokszor; ha az erős felfalja a gyengét; ha a zűrzavar összetépi a rend és összhang isteni zengzetét: ez csak az emberi bitorlás és gyarlóság vakmerő beavatkozása az isteni munkába; de mert az ember nem birkózhatik meg istenével, végre is betelik az ő szent akarata, és kísüt a borulat után ujra az igazság derűt, üdvöt szóró napsugára.

Hogy ez így van az emberiség és természet történetében egyaránt; hogy a borura derű jön: ezt csak az tagadhajta, a ki a tényeknek és napsugárnak meg saját szemeinek nem hisz.

Nem egyenesen, hanem kerületeket téve, sokszor ezerféleképp összeszött utakon kering és tévelyeg, de azért mindig halad az emberiség előre a hívó fény felé.

Nem egyszer visszajövünk oda, a honnan már régen elindultunk; de végre mégis megtaláljuk az igazi utat az emelkedéshez, a tökélyhez. Nem az a világ ma, a mi volt ezer év előtt! **) Nem siet, de nem is késik a történelmet vezető isten. A gondviselés utjai minczenek szűk határra szorulva; azon előzményekből, melyeket tegnap állított fel, nem siet mindjárt ma vonni a következményeket; ezen következményt talán csak évszázadok múlva vonja, ha eljött az ideje; és ha, véleményünk szerint, lassu volna is működése, de azért logikája nem kevésbé megbízható. A gondviselés nem köti magát bizonyos időhöz; úgy jön-megy benne, mint Homer istenei a trben; egy lépést tesz és azalatt évszázadok folynak le.

Mily hosszú időnek, mennyi eseménynek kellett elmúlni, mig az emberiségnek a kereszténység által előidézett erkölcsi ujászületése a polgári társadalmak ujászületését vonta maga után? És hogy e nagy munka a kereszténységnek mégis sikerült: ki vonhatná kétségbe? ***)

Emelkedett hangon mondja H. Royer-Col-lard: az emberi társadalmak támadnak, élnek és elmúlnak ezen a világon; itt betetik hivatásuk. Hanem az egész embert nem foglalják magukban. Az embernek, a ki a társadalomhoz szegődött, megmarad nemesebb része önnönmagánál, megmaradnak birtokában ama nagy tehetségek, melyek segítségével Istenhez, egy jövő élethez, egy ismeretlen boldogsághoz, egy ismeretlen világba emelkedik. . . . Nekünk, személységgel és halhatatlansággal felruházott önlényeknek, más rendeltetésünk van mint az államoknak.

*) Carneri: id. m. 277. l.

**) Cohn: Über die Stellung der Nationalökonomie im Kr d. Wiss. Berlin. 1869. 10. l.

**) Guizot: Histoire de la civilisation européenne ford Sachs. Stuttgart. 1844. 13—14. l. Lamartine: Gironds. szörvanyosan.

ségére; ezeken kívül mindegyik játszóknak van egy külön bírája, ki a huzások szabályosságára felügyel s a rendeleteket s utasításokat adja a játszóknak ugyanazon rövidséggel és szabotossággal, melylyel a fovezér parancsait a háboruban csapatvezéreinek adni szokta.

A játék megkezdetvén, miután az egyik fél elhelyezte csapatait, terepuna valamely lepellel beborították s erre a másik kezdi mozdulatait. Az előleges mozdulatok megtörténtével kezdődik a bírák működése. Megtörténheik, hogy a játszóknak helyezték el csapataikat, miszerint a játék nem vezethet eredményre, mert oly mozdulatok tettek, melyek a két ellenséges felet egymástól eltávolítják. Ez esetben a legfőbb bíró információkat kérhet az egyik főlől, vagy mindkettőtől, és ha szükséges olyképen módosíthatja a haditervet, hogy az ellenséges csapatok koncentráldjanak.

Tegyük fel, hogy a két hadsereg oly közel jut egymáshoz, hogy egyik és másiknak nemely csapatai észrevehetőek az előőrsök, az őrzáratok avagy a portyászok által; ilyenkor a bíráknak kell dönteniök. A dombok mögött álló, 800 ölnél távolabb eső avagy erdőkben rejtőző csapatok látatlanoknak vétetnek. Tekintetbe jó továbbá, hogy ha egyes csapatok észrevételnek, értesíthet e arról és mily idő alatt a hadvezér; mert sokszor lehetetlen az értesítés, vagy pedig a futárnak hegyek, folyók zárják el útját.

A különböző hadtestek mozdulatainak gyorsaságáról emez általános szabályok állanak: Ket perc alatt halad a gyalogság rendes menetben 175 yardot (rof) ütözetenben 200 es sebes menetben 300-at, de csak két egymás utáni hadmozdulatban; a lovasság meggy rendes menetben 200 yardot, ütözve 350-et 40 egymásutáni

Legujabb táviratok.

Páris, jan. 9. Armin német nagykövet bitogatást tett Aumale hgnél és hosszabb értekezésbe bocsátkozott vele.

Wallace Richard, az ismert angol nábob ideérkezésén azon ajánlatot tette a szajnai préfetnek, hogy a boulognei erdőt saját költségén ujra befásítja.

London, jan. 9. Az angol kormány hír szerint azon javaslattal szándékozik fellépni Versaillesban, hogy az angol-francia kereskedési szerződés tárgyában folyamlatban levő tárgyalások szakittassanak meg s a szerződés egyszerűen hosszabbíttassék meg 1875. február 1-jéig.

Az alexandriai anglo-egyptomi bank egy millió font kölcsön adása végett kötött egyezséget az alkirály pénzügyministérével.

London, jan. 8. Granville értesíté a külföldi bond-sók tulajdonosainak biztományát, hogy ő utasítá a bécsi angol követet, miszerint az austriai bond-sók tulajdonosainak reklamátióit felhivatalosan támogassa.

Bécs, jan. 9. A Ferencz-József-pálya krems-abs-dorfi szárnyvonala holnap adatik át a közforgalomnak.

A képviselőház biztományá elfogadta a Lloyd-szerződést, miután a kereskedelmi miniszter kinyilatkoz-tatá, hogy ebben nem lét-zik veszély a közvetlen hajó-zás rendes fentartásának csökkenésére vonatkozólag.

A „Presse“ jelenti, hogy Brestellel alkudozasok vannak folyamlatban a pénzügyminis-teri tárca átvállalása végett. Brestel most hajlandóbbnak mutatkozik ezen ajánlat elfogadására.

Róma, jan. 9. A pápa encyklikát intézett a lengyelországi puspokokhoz, melyben az orosz nyelvet ajánlja használni az isteni tiszteltetnél.

„Tagespresse“ jelenti, hogy az alkotmánypárt pénteken saját klubjában értekezést tartand; melyen a felirati vitában követendő magatartás fog megállapíttatni. Az albizottság az alkotmányosok klubjában a szervezkedési szabályokat is elő fogja terjesztetni.

A város főorvosi hivatalos kimutatása szerint az elmúlt 1871-ik évben sz. k. Koloz-vár városában a meghaltak száma a katonai kórházban kimutatokon kívül tesszen: a férfi nemből 673, a nő nemből 621. összesen 1294. 265 halálesettel több mint 1870-ben; ezekből halva született k: a férfi n. 32, a nő n. 14, ösz. 46; a születéstől az első évig: a férfi n. 184, a nő n. 174, ösz. 358; az első évtől 10 évig: a férfi n. 123, a nő n. 123, ösz. 246; a 10 évtől 20-ig: a férfi n. 34, a nő n. 55, ösz. 89; 20 évtől 30-ig: a férfi n. 58, a nő n. 41, ösz. 99; 30 évtől 40-ig: a férfi n. 50, a nő n. 40, ösz. 90; 40 évtől 50-ig: a férfi n. 61, a nő n. 42, ösz. 103; 50 évtől 60-ig: a férfi n. 54, a nő n. 41, ösz. 95; a 60 évtől 70-ig: a férfi n. 43, a nő n. 44, ösz. 87; a 70 évtől 80-ig: a férfi n. 26, a nő n. 33, ösz. 59; a 80 ik évtől 90-ig: a férfi n. 11, a nő n. 14, ösz. 25; a 90 éven túl csak egy férfi érte el 98-évet.

A különböző halálesetek számszerint ekképen jegyeztettek fel: heveny és idült hörg, bél- és gyomorhurutban 219, lobos betegségekben u. m. legtöbb tüdőlobb, nevesebb hörg, agyhártya- és veselobban 187, holyagos himlőben 110 életgyengeség miatt 74, tüdőgömböben 72, agghorban vagyis vegelygyengesében 69, ráugaatóási görcsben 62, a vízkórnak többfele nemében 60, tüdővészben 58, aszkóriban 54, hagymazban 41,

mozdulatban; vágatva 650-et ket mozdulatban, s bes vágatva 750-et egy mozdulatban. A tüzéség megy ugyanazon idő alatt rendes menetben 175 yardot, háboruban 200 és sebes menetben 300-at negyven mozdulatban, ütözve 500-at tizenöt mozdulatban, vágatva 650-et három mozdulatban

A játékban két perc van adva egy hadmozdulatra úgy, hogy a csapatokat nem lehet gyorsabban mozgatni, sem a rendeleteket hamarabb adni, mint a rendes háboruban. Ez azonban nem azt akarja jelenteni, hogy a játszóknak hét percig kell gondolkoznia a közlebb mozdulattól. Itt ismét az egész játék isméről legfőbb bíró lep közbe s ha az egyik játszó sokáig habozik, kimondhatja, hogy elvesztette az illető a mozdulatot.

A játszóknak tehetségek szerint ellesvén ellenfeleik terveit s eszerint teven meg intézkedéseiket, az ellenséges táborok közelednek. Az érdekeltség annál inkább fel van holtve, minél tovább szétosznak az erők s el-rejtőznek avagy felfedeztetnek az egyes csapatok. Ha azian ket ellenséges csapat összetalálkozik s az egyik szemmel láthatólag gyengébb a másiknál, a bírák a gyengébbet visszavonásra rendeltetik.

Itt azonban igen nehéz ismet dönteni, mert részint a talaj természete, részint a csapatok morális ereje a csekélyebb számú ellenség előnyére dönthet, így pl. ha a kisbese számú ellenség sáncok mögött áll, igen kates, vajjon diadalmasodhat e fölőtte a nagyobb számú támadó csapat. A veszteségek szintén minden egyes esetben meg vannak állapítva a játékban.

E játék előnye főleg abban áll, hogy megtanítja a tiszteteket, miként kelljen hadiértekeiket használniok s elhelyezni csapataikat a felmerülő körülményekhez képest.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Scoală - BCU Cluj-Napoca.